

EESTI LOODUS

**Looduskaitse
sai alguse Vaika saartelt
110 aastat edulugusid**

Ontika pank ja Selli-Sillaotsa
Tallinna loomaaed kui märk
Elektriliinid ja linnud

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586018

71. aastakäik Nr 8, august 2020

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg: Toomas Kukk

3 Sõnumid

11 EL küsib: vastavad Jaanus Terasmaa ja Anna-Liisa Unt

16 110 aastat loodushoidu

Hanno Zingel ja Taimo

Aasma annavad

ülevaate Eesti

looduskaitse põhi-

listest saavutustest ja

olulisematest tulemustest

22 Kui kõrge on Ontika pank?

Mait Sepp ja Taavi Pae otsivad Eesti ühe tuntuima loodusmonumendi kõige kõrgemat paika: maaameti Lidari-andmed teevad otsingud lihtsamaks

26 Lindude turvalisus on Eestile oluline

Kadri Penjam vaatleb võimalusi muuta elektriliinid lindudele ohutumaks, kõige problemaatilisem on see Väikese väina puhul

30 Pärandkoosluste kaitse ökoloogilised eesmärgid ja kestlikkus

Silvia Lotman heidab pilgu poollooduslike koosluste kaitse argipäeva, niitmise ökoloogilistele ja majanduslikele põhjendustele

32 Massu koolipapa Johannes Kreek tegi kindlaks Läänemaa loodusobjekte

Kaja Lotman meenutab Läänemaa kooliõpetajat, kes on jätnud olulise jälje ka looduskaitse ajalukku looduskaitse usaldusmehena

36 Sada rida Eesti loodusest: Eesti edu peitub loodusturismis. Aivar Ruukel

38 Üks Eesti paigake: Vangide teel: ohvrikivid püsivad alles

Juhani Püttsepp viib lugeja Võrumaale Kärgula ja Linnamäe mõisa maadele, kust leiab ohvrikive ja muidki pärandkultuuri tunnistusi

40 Poster: Vaido Otsar

42 Intervjuu: Tallinna loomaaed on Eesti olulisemaid tunnusmärke
Kumari preemia laureaati zooloog

Tiit Maranit küsitlenud **Toomas Kukk**

48 Virumaa veekogude ja kalastiku uus tulemine

Kaia Gil kirjeldab, kuidas parandatakse Virumaa jõgede seisundit: rändetakistuste kõrvaldamisest kuni kalade noorjärkude taasastumiseni

54 Matkarada: Soo mitut palet näeb Selli-Sillaotsa õpperajal

Elen Rekand tutvustab Eesti üht tuntumat matkarada Alam-Pedja kaitsealal, kus saab tutvuda rabaservamärede, rabade ja mitmesuguste soiste metsadega

58 Eesti nahkhiirte ränded

Oliver Kalda ja Rauno Kalda annavad ülevaate meil elutsevate nahkhiirte rännetest: miks, kuhu ja millal?

62 Ühiselulised herilased

Villu Soon jätkab herilaste tutvustamist, vaadeldes seekord enim tuntud liike, kes suve teisel poolel on meil tüütuseni tavalised

68 Tegutse teadlikult: Kuidas koguda infot ja teavitada kaitsealustest liikidest?

Martin Tikk annab nõu, mismoodi talletada loodusvaatlusi ning saada teavet kaitsealuste liikide kohta

70 Loodusmaja: lisakus antakse keskkonnaharidust kahes keeles

Anne-Ly Feršel kiidab Ida-Virumaal Iisakus antavat loodusharidust: olulised on teadmisi jagavad inimesed, kuid tegevust soosib ka keskuse hoone ja selle ümbrus

72 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt

74 Kronika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

Heinategu

kui looduskaitse edulugu

Augustis peame kodumaise looduskaitse 110. sünnipäeva – 1910. aasta augustis loodi tänapäevases mõttes esimene kaitseala, Vaika linnusaared. Looduskaitse algusaegade üksnes loodusmonumentide kaitse on praeguseks muutunud ökosüsteemseks, kaitstakse eelkõige elupaiku ja kooslusi ning niiviisi ka ohustatud liike.

Vaevalt oleks keegi osanud 110 aasta eest arvata, et kunagi tuleb aeg, mil igasuvise heinateo eest peale makstakse! Tol ajal oli heinast ja karjamaadest pidev puudus, kõik vähegi sobivad alad niideti ja neid, mis niita ei kõlvanud, kasutati karjamaadena. 1958. aastal, sõjajärgsete looduskaitsealade loomise ajal, kaitsti puisniite alguses niitmise eest. Õnneks saadi peagi aru, et poollooduslikud kooslused niitmata või karjatamata ei püsi.

Silvia Lotman tutvustab oma artiklis pärandkoosluste majandamise praegust olukorda ja kestlikkust (lk 30). Kuigi hooldatavate niitude pindala poolest ei ole me saavutanud seatud eesmärke, on tulemused siiski head: oleme suutnud alles hoida ja pidevalt majandada ligi 40 000 hektarit pärandkooslusi. 110 aasta eest ulatus niitude ja karjamaade pindala 1,8 miljoni hektarini. Selle taastamine

poleks võimalik ega tarvilik. Selleks et niiduelustik säiliks, võiks hooldatav poollooduslike koosluste pindala siiski olla vähemalt 60 000 hektarit.

Heinaniitmise igihaljas küsimus on õige niitmisaia algus. Kui heina kasutatakse loomasöödaks, siis tuleks niita juba enne jaanipäeva, sest rohi on siis loomasöödana väärtuslikem. Juuni heinateol saab aga hukka maas pesitsevate lindude järelkasvu ning ka paljud taimed ei jõua omi seemneid küpseks saada. Juulis või augustis tehtud hein kõlbab loomadele pigem allapanuks, kompostiks või biokütuseks. Vali niitmisaeg milline tahes, mingile elustikurühmale on see ikkagi halb, rääkimata majanduslikust mõttekusest.

Niitmisaia toimet vähendaks osa niidu niitmata jätmine. Igal aastal võiks jääda kuni kolmandik niidu pindalast niitmata, igal aastal eri kohtadest, et võsastumist vältida. Loodetavasti toetatakse järgmisel eelarveperioodil selliste tükide niitmata jätmist poollooduslikel niitudel ka rahaliselt. See soodustaks nii maas pesitsevaid linde, liblikaid kui ka taimede seemnelist uuenemist.

Muru tuleks seevastu niita nii harva kui võimalik. Iganädalane niitmine võiks olla vajalik ainult spordimuru puhul. Kindlasti on oluline heina koristada, olgu või kompostihunnikusse. Mahajäetud niidetud rohi muudab niidu toitainerikkamaks ja seega liigivaesemaks.

Vikatiga heinaniitmine on tänu entusiastide tegevusele kogunud uuesti tuntust. Soovitan kindlasti osaleda heinatalgutel, olgu need siis ELFi, PKÜ või mõne teise ühingu korraldatud. Niiviisi annate panuse elurikkuse säilimisse ning ühtlasi saate osa 110 aastat tagasi üldlevinud talutööst.

toomas kukk

EESTI LOODUS

71. aastakäik Nr 8, august 2020

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2020

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit
säilistatult majandatud
metsast ja kontrollitud
allikatest

PEFC®

PEFC/19-33

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

Foto: erakogu